לענין צירוף טומאה בפסח ובשאר ימות השנה איכא פלוגתא היכי דמי כגון [א]דאיכא פחות מכביצה אוכלין ונגעו בהאי בצק בפסח דאיסורו חשוב מצטרף בשאר ימות השנה דבקפידא תליא מילתא אם מקפיד עליו מצטרף אם רוצה בקיומו הרי הוא כעריבה מתקיף לה רבא מי קתני מצטרף והא חוצץ קתני אלא אמר רבא וכן להעלות טהרה לעריבה היכי דמי כגון דאיטמי הך עריבה ובעי לאטבולי בפסח דאיסורו חשוב חוצץ ולא סלקא לה טבילה בשאר ימות השנה בקפידא תליא מילתא אי מקפיד עליו חוצץ ואם רוצה בקיומו הרי הוא כעריבה מתקיף לה רב פפא מי קתני וכן לענין טהרה הא לענין טומאה קתני אלא אמר רב פפא וכן לענין להוריד טומאה לעריבה היכי דמי [א]כגון דנגע שרץ בהאי בצק בפסח דאיסורו חשוב חוצץ ולא נחתה לה טומאה בשאר ימות השנה דבקפידא תליא אם מקפיד עליו חוצץ אם רוצה בקיומו הרי הוא כעריבה:

מתני' [ב]בצק החרש אם יש כיוצא בו שהחמיץ הרי זה אסור:

גמ' אם אין שם כיוצא בו מהו א"ר אבהו אמר ר' שמעון בן לקיש כדי שילך אדם ממגדל נוניא לטבריא מיל [ג]ונימא מיל [ד]הא קמ"ל דשיעורא דמיל כממגדל נוניא ועד טבריא [ה]א"ר אבהו אמר רבי שמעון בן לקיש [ג]לגבל ולתפלה ולנטילת ידים ארבעה מילין אמר רב נחמן בר יצחק אייבו אמרה וארבעה אמר בה וחדא מינייהו עבוד דתנן [ד]וכולן שעיבדן או שהילך בהן כדי עבודה טהורין חוץ מעור האדם וכמה כדי עבודה א"ר (אינייא)[ה] א"ר ינאי כדי הילוך ארבעה מילין א"ר יוסי ברבי חנינא [ו]לא שנו אלא לפניו אבל לאחריו אפילו מיל אינו חוזר אמר רב אחא ומינה מיל הוא דאינו חוזר הא פחות ממיל חוזר:

מתני' כיצד מפרישין חלה בטומאה ביו"ט ר"א אומר לא תקרא לה שם עד שתאפה בן בתירא אומר תטיל בצונן א"ר יהושע

לא

לענין צירוף טומאה. כדמפרש ואזיל דבפסח תליא מילתא בשיעוריה: **ובשאר ימות השנה איכא פלוגתא.** חילוק בין מקפיד לשאינו מקפיד והיינו דתנא סיפא אם מקפיד עליו: **דאיכא פחות מכביצה אוכלין דנגעו בהאי בצק.** הדבוק בעריבה ונגעה בהן טומאה ואיטמי והדר נגעו בהן אוכלים טהורים: **בפסח.** דאיסור חמץ חשבו ועשאו חשוב הואיל וכזית החכר להיחשב לענין איסור חמץ דלא בטיל לגבי עריבה כדתניא רישא השתא לענין טומאה נמי לא בטיל לגבי עריבה ומצטרף להשלים לכביצה ואע"ג דאין מקפיד עליו ומטמא את אחרים: **בשאר ימות השנה.** דליכא למימר איסורו חשובו בקפידא תליא מילתא אם מקפיד עליו מצטרף דחשיב אוכלא הואיל וסופו ליטלו: **וכן להעלות לה טהרה לעריבה.** תליא נמי בשיעורא ולא שיעורא בפסח ואם מקפיד עליו קאי אשאר ימות השנה כגון דאיטמי וקא מטביל לה וקאמר דבפסח הואיל וכזית עובר עליה ובדפנות איסורו חשובו דעל כרחו צריך ליטלו וחייץ דלא הוי כעריבה ואפי' אינו מקפיד עליו (א): **אבל בשאר ימות השנה.** בין מרובה בין מועט בקפידא תליא מילתא: **וכן להוריד טומאה לעריבה.** על ידי בצק זה תליא נמי בימות הפסח בשיעורא ולאו שיעורא ואם מקפיד עליו אשאר ימות השנה קאי: ה"ג **והיכי דמי כגון דנגע שרץ בהאי בצק: בפסח.** דכזית איסורו חשובו חייץ ולא הוי כעריבה ולא נחתא לה שום טומאה לעריבה ואפילו אין מקפיד עליו ובפחות מכזית כי אינו מקפיד עליו לא (ב): **ובשאר ימות השנה.** אם מקפיד עליו אפילו בפחות מכזית חוצץ: **ואם רוצה הוא בקיומו הרי הוא כעריבה.** והוי כאלו נגע שרץ בעריבה ממש: **מתני' בצק החרש.** שאין ניכר אם החמיץ אם לאו שמשונה הוא כחרש הזה שיש לו אזנים ואינו ניכר אם שומע אם לאו דאין אדם עומד על בירורו ועל דעתו. לישנא אחרינא בצק החרש קשה כחרש ואינו ניכר שהחמיץ ר"ל הכסיפו פניו ואין סידוק לסימן החימוץ[ז]: **אם יש כיוצא בו שהחמיץ.** אם יש עיסה אחרת שנילושה בשעתה וכבר החמיצה: **גמ' ממגדל נוניא לטבריא.** דהיינו מיל: **לגבל ולתפלה כו'.** משום דרבי אבהו אמר ר"ש לקיש נקט לה: **לגבל.** המגבל עיסת אחרים בשכר וכלי בעל הבית טמאים עד ארבע מילין הטריחוהו חכמים לילך למקוה לטבול כליו. וכן לתפלה אם מהלך אדם בדרך ובא עת ללון ולהתפלל אם יש בית הכנסת לפניו ברחוק ארבע מילין הולך ומתפלל שם ולן שם. וכן לנטילת ידים לאכילה אם עתיד למצוא מים לפניו בד' מילין הולך לשם ונוטל את ידיו: **ר' אייבו אמרה.** להא מילתא משמיה דר"ש לקיש ולא ר' אבהו אמרה: **וארבעה מילי אמר בה.** לשיעור ארבע מילין היינו תלת וחדא מוסיף (ג): **ומאי היא עבוד.** שיעור עבוד של עור רך המטמא כבשר כגון הנך דחשיב בהעור והרוטב[ח] ארבע מילין הוא לבטלו מתורת בשר מחמת עיבודו: **כולן.** כל אלו שמנו חכמים בהעור והרוטב שעורותיהן מטמאין כבשרן מפני שהוא רך ודרכו לאכול[ט]: **שהילך בהן.** דרך עורות לשוטחן לפני דריסת רגלי אדם וזהו תחילת עיבודן: **אלא לפניו.** אנטילת ידים ואתפלה דמהלך בדרך קאי דאילו גבל ילך עד ד' מילין דמה יש לו להפסיד: **ומינה.** מהא דר' יוסי בר' חנינא דאמר בהדיא אפי' מיל אינו חוזר דוקא מיל קאמר הא פחות ממיל חוזר: **מתני' כיצד מפרישין חלה בטומאה.** שנטמאת העיסה ושוב אין חלה הניטלת ממנה ראויה לאכילת כהן כיצד מפרישין אותה ביום טוב של פסח הרי אין יכול לאפותה מאחר שאינה ראויה לאכילה ולשהותה לשורפה לערב אי אפשר שלא תחמיץ ולשורפה או להאכילה לכלבים אי אפשר שאין שורפין קדשים ביום טוב: **רבי אליעזר אומר לא תקרא לה שם.** חלה: **עד שתאפה.** מתחלה דאכתי כל חדא וחדא חזיא ליה דמפריש מכל חדא פורתא ולאחר אפייה אם רצה יפריש חלה שלימה על כולן כדתניא בגמרא [מח:] דקסבר רבי אליעזר הסל שהוא רודה מן התנור לתוכו מצרפו לחלה:

לא

לגבל. פי' בערוך דבאדם המהלך בדרך איירי דומיא דתפלה דאם יש גבל העושה עיסתו בטהרה ברחוק ד' מילין ימתין עד שיגיע לאותו גבל והשתא א"ש דלא שנו אלא לפניו קאי אכולהו: **ולתפלה.** נראה כפירוש הקונטרס ולא כערוך דפירש לתפלה היינו לרחוץ ידיו להתפלל דהיכי דמי אי בעידנא דצלותא הא אמרינן בברכות (דף טו.) [י](אביי) לייט אמאן דמהדר אמיא בעידן צלותא דכתיב ארחץ בנקיון כפי ואי שלא בזמן תפלה מאי איריא ד' מילין אפי' טובא נמי: **לא תקרא לה שם עד שתאפה.** שאם היה (ד) קורא לה שם לא היה יכול לאפותה ולא לשורפה דאין שורפין קדשים ביו"ט כדיליף בבמה מדליקין (שבת כד:) והיינו נמי טעמא הא דתנן התם אין מדליקין בשמן שריפה ביו"ט ותימה בשלמא פסול קודש אין שורפין ביו"ט שאין יכול להנות ממנה בשעת שריפה אבל תרומה טמאה שיכול להנות ממנה בשעת שריפה אמאי אין שורפים כמו שמותר להדליק בשמן של חולין להנאתו כך ישרוף תרומה טמאה להנאתו וכי מפני שמצוה לשרוף מיגרע גרע ותירץ ריב"א דשמן של חולין מותר להדליק להנאתו כמו שמותר לאכול אבל תרומה טמאה דאסורה בכל ההנאות נמצא שההבערה אינה להנאה אלא לשם מצות שריפה אלא שהתורה לא הקפידה אם יהנה ממנה בשעת שריפה לכך אין דוחה יו"ט כשאר שריפת קדשים מידי דהוי אנדרים ונדבות למ"ד אין קרבים ביו"ט (ביצה דף יט.) אע"פ שיש כהן היתר לאכילת אדם כיון דעיקרו לגבוה והכהנים משולחן גבוה קזכו אסור לשוחטן ולמ"ד קרבים קסבר עיקר שחיטה לצורך אדם אבל שריפת תרומה טמאה אינה לשם הנאה מדאסר כל שאר הנאות אלא ודאי לשם מצות ביעור הוא ור"י פי' דודאי מותר לשרוף ביו"ט תרומה לצורך אוכל נפש דלא שייך למימר משולחן גבוה קא זכו אלא דגזרינן לצורך אטו שלא לצורך דשלא לצורך אסור מן התורה דגמרינן מקדשים שאין שורפין ביו"ט(ה): **עד שתאפה.** אומר ר"י אנן שרינן לקרות לה שם קודם אפייה אע"ג דפסקינן כר"א דהא אי איכא כהן קטן חזיא ליה כדאמר בפרק עד כמה (בכורות ס.) אין תרומת ח"ל אסורה אלא למי שטומאה יוצאה עליו מגופו וכן פסק בה"ג בסדר פסח בשם רב כהן צדק ר"ש מתיבתא ואפי' ליכא כהן קטן אי איכא כהן גדול שרי דחזיא ליה ע"י ביטול ברוב כדאמר התם רבה מבטל לה ברוב ואכיל לה בימי טומאה וא"ת ואמאי לא שרינן לאפות חלה טמאה מטעם דאמר [ל](ר"א בר' שמעון) בפ"ב דביצה (דף ח.) אף ממלאה אשה תנור פת אע"פ שאינה צריכה אלא לככר אחד מפני שהפת נאפה יפה כשהתנור מלא ואמר [מ](רבה) התם הלכה [נ]כר"א ברבי שמעון ואפילו נאמר דאסור לאפות מפני שאסור לטלטלה מכל מקום כי לא קרא לה שם אמאי צריך לטעמא דהואיל ואור"י דטעמא [דאמרינן] בביצה לא שייך אלא בתנור אבל כשאופה תחת גחלים לא: **תטיל בצונן.** אור"י דר"א ורבי יהושע לא פליגי אבן בתירא שלא תועיל הטלה לצונן והיכא שאירע שקרא לה שם אור"ת תטיל בצונן:

הואיל

מסורת הש"ס

א) [עי' תוס' שבת נח. ד"ה אי לענין טומאה], ב) [מגילה כ:], ג) חולין קכב:, ד) שם נדה נה., ה) [צ"ל אייבו], ו) ברכות טו. חולין קכב., ז) "ר"ל וכו' החימוץ" ליתא בכ"ח, ח) [חולין קכב.], ט) בכ"ח: לאכלו, י) [צ"ל רב חסדא], כ) [ועי' תוס' שבת כד: ד"ה לפי ותוס' ביצה ט: ד"ה ועל המלה], ל) [צ"ל שמעון בן אלעזר], מ) [צ"ל רבה], נ) צ"ל כר"ש בן אלעזר.

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וכן להעלות וד"ה אבל הד"א: (ב) ד"ה בפסח וד"ה ובשאר הד"א: (ג) ד"ה וארבעה וד"ה ומאי הד"א: (ד) תוס' ד"ה לא תקרא וכו' שאם היתה קורא לה שם לא היתה יכולה לאפותה וכו' ולכך אין דוחה:

◆

גליון הש"ס

גמרא כגון דאיכא פחות מכביצה. עיין שבת נח ע"א תד"ה אי לענין: שם הא קמ"ל דשיעורא דמיל. עיין טורי אבן מגילה ב ע"ב ד"ה הא קמ"ל:

◆

רבינו חננאל

ואמר אביי וכן לענין צירוף טומאה, וכי קתני וכן לענין טומאה בפסח, ובשאר ימות השנה איכא פלוגתא, כיצד כגון דאיכא פחות מכביצה אוכלין בהאי עריבה, ואית בה כזית בצק ונגעי בה, בפסח דאיסורא חושבו להאי בצק ולמשקליה קאי מצטרף, ואי נגעה בה טומאה איטמי. אבל בשאר ימות השנה אם מקפיד עליו ובעי למשקליה מצטרף, ואי לא לא, אלא הרי הוא כעריבה דלא מצטרף. ודחי רבא אי הכי מצטרף מיבעי ליה למתני במתני', אלא הכי קתני וכן להעלות טהרה לעריבה, כגון שזו העריבה טמאה היא והטבילה ונמצא בה בצק בסדקיה, בפסח דאיסורא חושבו וחייב לבערו, חוצץ ולא עלתה לה טבילה, בשאר ימות השנה אם רוצה בקיומו הרי בצק זה כעריבה ועלתה לו טבילה ואינו חוצץ, וגם זה נדחה. ואוקמה רב פפא הכי וכן לענין טומאה להוריד טומאה לעריבה, היכי דמי כגון דדביק בצק בהאי עריבה ונגע שרץ בבצק, בפסח דחייב לבערו לאו כגופה דעריבה דמי ולא נטמאת העריבה, בשאר ימות השנה אי מקפיד לקלפו ולא נחתה לה טומאה לעריבה, ואם רוצה בקיומו הרי הוא כעריבה, וכאלו בגופה של עריבה נגע השרץ ונטמאת העריבה. **בצק החרש אם כיוצא בו שהחמיץ.** כלומר אם יש מי שלש בבת אחת עמו והחמיץ אותו הבצק, גם זה אסור שחמץ הוא, ואע"פ שהוא חרש ואין אדם יכול להרגיש בו. אין שם כיוצא בו, אם שהה משעה שגמר הלישה כשעור הליכת מיל אסור שודאי החמיץ. ולתפלה כגון שצריך

אמר ר' אבהו אמר ר"ש לקיש לגבל, כגון שיש לפניו גבל המגבל בטהרה. להתפלל ויש לפניו מים ליטול ידיו ולנטילת ידים רוצה לאכל ואין לו מים

עין משפט נר מצוה

כד א מיי' פ"כ מהל' כלים הלכה ט:

כה ב מיי' פ"ה מהל' חמץ הלכה יג סמג לאוין עה טוש"ע או"ח סי' תנט סעיף ב:

כו ג מיי' פ"ח מהל' ביכורים הל' יא:

כז ד מיי' פ"א מהל' שאר אבות הטומאה ה"ט:

כח ה מיי' פ"ד מהל' תפלה הלכה ב סמג עשין יט טוש"ע או"ח סי' צב סעיף ד וסימן קסג סעיף א:

כט ו מיי' פ"ג מהלכות י"ט הלכה ט סמג לאוין עה טוש"ע או"ח סי' תנז סעיף ב וסי' תקו סעיף ד:

◆

מוסף רש"י

לגבל. הגא עיסתו בטהרה והוא שכר לבעל הבית וצריך למים להטביל כליו, יטריח עצמו ארבעה מילין עד שיגיע למקוה ויטביל ויומר מכאן אין עליו לטרוח מן הספק אלא אם כן נותן לו בעל הבית שכר הליכה (חולין קכב:). **ולתפלה.** המהלך בדרך ונמר בלבו ורוצה ללון מבעוד יום, אם יש בית הכנסת לפניו עד ארבעה מילין יטריח וילך שם כדי להתפלל (שם). **ולנטילת ידים.** לאכילה ואין לו מים ויש מים לפניו לסוף ארבעה מילין, ימתין עד שיגיע למים (שם). **אייבו אמרה.** להא שמעתא משמיה דריש לקיש, והשומע טעה בין אייבו לאבהו (שם קכב:). **וארבעה אמר בה.** וארבעה דברים היה אומר בה כשיעור ד' מילין (שם). **וחדא מניידהו עבוד.** האי כדי עבודה דמתניתין (שם). **וכולן.** העורות שמנו חכמים להיות מטמאין כבשר, **שעיבדן או שהילך בהן כדי עבודה.** מכך שרגילין לתת עור לפני דורסן, טהורין. שנטלן מתורת בשר (נדה נה.).

◆

רבינו חננאל (המשך)

ליטול ידיו ארבעת מילין. פירוש אם יש גבל העושה עיסתו בטהרה, או אם יש מים ברחוק ארבעת מילין לפניו, ימתין עד שיגיע לגבל ההוא שעושה בטהרה ויעשה לו עיסתו בטהרה. וכן לא יתפלל ולא יאכל עד שיגיע למים ויטול ידיו. והני מילי דבעינן ד' מילין לפניו, אבל לאחריו אפילו מיל אחד אין מטריחין אותו לחזור, אלא עושה עיסתו כמו שמזומן לו, ומקנח ידיו בעפר ומתפלל. גם אוכל בבלאי חמתות בלא נטילה. וכן עבודת העור בהלוך ארבעת מילין נקרא עבודה ונטהר. ומפורש בפרק העור והרוטב. **מתני'** כיצד מפרישין חלה בטומאה ביום טוב ר' אליעזר אומר כו'. פירוש יש חייבין להפריש חלה וליתנה לכהן. ובשאר ימות השנה מפרישה ונותנה לכהן עיסה זו אפויה וכן ביום טוב, אבל הטמאה ביום טוב אסור לאפות אותה שאינה ראויה לאכילה, ולשריפה נמי בפרשת שלח לך לפיכך אסורה לפי שאין שורפין קדשים ביום טוב, וכבר פירשתי חלת חוצה לארץ לא הארכנו.